

Cel projektu

Głównym celem przedstawianego projektu badawczego jest obliczenie prywatnej wartości i stopy zwrotu z wykształcenia wyższego w Polsce. Wielu młodych absolwentów szkół ponadgimnazjalnych po zdaniu egzaminu maturalnego staje każdego roku przed decyzją o wyborze dalszej ścieżki życiowej. Jedni wybierają bezpośrednie wchodzenie na rynek pracy, inni decydują się podejmować dalsze kształcenie na studiach wyższych. Podjęcie takiej decyzji nieodłącznie wiąże się z wyborem określonego kierunku kształcenia. Powodów, dla których młodzi ludzie decydują się studiować jest bardzo wiele (realizacja pasji, zainteresowań, misja). Spośród wielu czynników, które wpływają na wybór studiowania, dla ekonomistów jednym z najważniejszych czynników, wynikających z teorii kapitału ludzkiego oraz racjonalnego wyboru, jest oczekiwanie osiągnięcia wymiernych korzyści finansowych w formie wyższych zarobków, osiągnięcia odpowiedniego prestiżu i pozycji życiowej, a także chęć zwiększenia szans na atrakcyjne i trwałe zatrudnienie. Decyzja o dalszym kształceniu pociąga za sobą niestety również koszty. Koszty te wynikają z faktu, że jeszcze na kilka lat odkładany jest moment aktywizacji zawodowej i tracone są ewentualne dochody z pracy. Oprócz tego, studiowanie wymaga ponoszenia rozmaitych bezpośrednich wydatków w formie pieniężnej, a także angażują czas i wysiłek niezbędny do ich ukończenia. Celem przedstawianego projektu jest wyznaczenie i zestawienie kosztów i korzyści wynikających z decyzji o kształceniu na poziomie wyższym.

Główna hipoteza projektu badawczego stanowi, że wartość bieżąca netto wykształcenia wyższego w Polsce jest znacząco dodatnia, co oznacza, że uwzględniając wszystkie koszty i korzyści, decyzja o kształceniu na poziomie wyższym jest racjonalna w sensie ekonomicznym. Dodatkowo postuluje się, że wartość ta w ostatnich latach ulega obniżeniu, co może być związane z faktem umasowienia szkolnictwa wyższego. Wewnętrzna stopa zwrotu dla wykształcenia wyższego jest wyższa od stóp zwrotu dla typowych aktywów finansowych. Stawiane są ponadto dodatkowe hipotezy badawcze, które postulują, że wartość i stopa zwrotu z wykształcenia wyższego jest wyższa w przypadku kobiet niż mężczyzn; dla studentów o wyższych zdolnościach (*ability*) oraz dla absolwentów uczelni publicznych.

Badania realizowane w trakcie projektu

Ogólny plan badań obejmuje przegląd literatury teoretycznej odnoszącej się do kwestii metodologicznych związanych z szacowaniem wartości i stopy zwrotu z wykształcenia wyższego zarówno w krajach rozwiniętych, jak i gospodarkach transformacji ustrojowej (w Polsce w szczególności). Pozwoli to na dalsze opracowanie wstępnych hipotez formułowanych na podstawie przeglądu literatury. Przegląd literatury empirycznej będzie dotyczył zarówno metodologii stosowanej w różnych badaniach, jak i uzyskanych wyników. Szczegółowe cele badawcze obejmują uzyskanie odpowiedzi na następujące pytania:

1. W jaki sposób teoria ekonomii wyjaśnia skłonność do kontynuowania nauki? Jaka jest rola cech osobistych w determinowaniu czasu trwania nauki i poziomu kapitału ludzkiego?
2. Jakie wyniki uzyskano we wcześniejszych badaniach w zakresie wartości i stopy zwrotu z wykształcenia wyższego?
3. Jakie są źródła kosztów prywatnych związanych ze zdobywaniem wykształcenia wyższego w Polsce?
4. Jakie są oczekiwane korzyści finansowe generowane w okresie całej kariery zawodowej z tytułu ukończenia studiów?
5. Jaka jest wartość i stopa zwrotu z wykształcenia wyższego w Polsce i jakie jest jej zróżnicowanie ze względu na płeć, typ uczelni i poziom umiejętności studentów? Czy wyniki są odporne ze względu na stosowane różne podejścia metodologiczne?

Uzasadnienie podjęcia projektu

Analiza wartości wykształcenia wyższego leży na przecięciu zainteresowań ekonomistów edukacji i rynku pracy. Istotne środki publiczne i prywatne angażowane są w edukację w oczekiwaniu zapewnienia wystarczająco wysokich stóp zwrotu, zarówno na poziomie indywidualnym, jak i społecznym. Wartość wykształcenia jest wyznacznikiem efektywności systemu edukacji w dostarczaniu wiedzy i kompetencji dla rynku pracy. Wysoka stopa zwrotu jest ważną zachętą dla absolwentów szkół ponadgimnazjalnych do podejmowania studiów wyższych. Przedstawiany projekt badawczy można uzasadnić na wiele sposobów. Po pierwsze, choć istnieją badania wartości wykształcenia wyższego w Polsce, niewiele z nich podejmuje adekwatne procedury ekonometryczne w celu poradzenia sobie z problemami metodologicznymi, które typowo napotyka się w tego typu badaniach. Po drugie, w polskiej literaturze brakuje badań, które odpowiadają na pytanie, w jaki sposób umasowienie kształcenia na poziomie wyższym w Polsce wpłynęło na wartość wykształcenia wyższego ogółem oraz dla poszczególnych kierunków studiów.